

Рецензии

Рецензия на монография: Терзиева Т. В. Стилистическият, структурно-семантическият и лексикографическият аспекти терминологията на тежестното автомобилостроение: Монография. Шумен, Изд-во ШУ им. Епископа Константина Преславскогo. 187 с. ISBN: 978-619-201-676-0 (online)

DOI: <https://doi.org/10.46687/VNLY9626>

Представеният за издаване текст е на базата на защитен дисертационен труд на д-р Татяна Васильевна Терзиева на тема: „*Терминология автомобилостроения: стилистическият, структурно-семантическият и лексикографическият аспекти*“.

Монографичният труд е с обем 187 страници, структурирани в 8 части: увод, 3 глави, заключение, библиография (327 заглавия), списък на речниците и справочниците (45), приложения (3).

Структурата е издържана в духа на научните изследвания от този тип. Изложението с логична последователност разкрива проблематиката на монографията и тезите на авторката.

Уводът изяснява избора на темата и нейната актуалност, определя предмета, обекта, целта и задачите на монографичната разработка. В него се прави заявка за научен

принос, теоретична и практическа приложимост на изследването; набелязва се методологичната база на анализа.

Първата глава *„Терминологията като обект на лингвистичното изследване“* представя изходната теоретична и методологична база на изследването. Разгледани са съществени актуални проблеми на терминологията, кореспондиращи с конкретния анализ в следващите глави.

Основно място заема проблемът за същността на термина и проследяването на трите основни гледници по този въпрос. Обосновава се разбирането на терминологията като език за специални цели.

Втората глава *„Терминосистемата на тежкото автомобилостроене“* проследява възникването и развитието на терминосистемата на тежкото автомобилостроене, нейните основни понятия в руската и българската терминология, спецификата на терминообразуването и терминологичното словосъчетание в двата езика.

Материалът е организиран в четири основни тематични групи, обособени са основните характеристики на руското и българското терминообразуване.

Подробно са анализирани продуктивните начини за образуване на термините: морфологичен, синтактичен и семантичен. Изведени са съответните средства, които се използват в процеса на терминообразуването. Анализираните термини се подлагат на статистически анализ.

Прави се опит съществуващата класификация на терминологични словосъчетания да бъде уточнена чрез въвеждането на лингвистичния термин *„терминологема“*.

Третата глава на монографията *„Руската и българската терминография в областта на автомобилостроенето“* представлява естествено продължение на описания в предните глави системен лингвистичен анализ на терминологията в плоскостта на конкретното му

практическо приложение в лексикографската разработка на термините от автомобилостроенето.

Проблематиката на тази глава обхваща въпроси на типологията и параметрите на терминологичните речници; спецификата на отрасловите речници, проблемите на регулирането на отрасловите термини. Отделено е внимание на двуезичната руско-българска техническа терминография.

Анализирайки съществуващите терминографски източници, авторката установява, че терминологията на автомобилостроенето като тематично обединение представлява обширен лексикален пласт както в руския, така и българския език, но в речниците тя е представена в твърде ограничен обем. Подчертава се необходимостта от усъвършенстване на нейния терминологичен апарат, а също разширяване на обхвата чрез включване в речниците на лексика, използвана при оформянето на документи, свързани с транспортирането на автомобилите, митническото им обслужване и предприемаческата дейност.

На базата на събрания и анализиран материал авторката осъществява задълбочен логико-понятиен и лексикографски анализ на три модела специализиран речник на терминологията на автомобилостроенето, които отчитат еднокомпонентните и многокомпонентните термини. На практика се разработват три подхода за създаването на терминологичен речник на автомобилостроенето, който е предназначен за широк кръг потребители от автотранспортни предприятия, автолюбители, преводачи, преподаватели, студенти, докторанти, изследователи и др.

Модел 1 (Приложение А): *преводно-тълковен тематичен речник-справочник*, структуриран в осем тематични групи. Термините и терминологичните съчетания се тълкуват на руски и български език.

Модел 2 (Приложение Б): *преводен илюстративен речник*, в който преводните съответствия на руските термини

се онагледяват с графични изображения. Въведени са индекси (поредни номера), които улесняват търсенето на руския термин и неговия превод на български. Като пример в приложението се дават цветни графични изображения на *предния, средния и задния водещ мост* на автомобил и техните части. Обозначават се термините, които ги назовават.

Модел 3 (Приложение В): *преводен руско-български речник*, който включва *Основен словник* на руските термини и *Азбучник* на българските, снабден с индекс. Фиксират се основно термини от автомобилостроенето, а също така термини от други гранични области. Построен е на азбучно-гнездови принцип и включва всички компоненти на традиционния двуезичен речник: изходна дума (заглавна дума) – руски еднословен термин или терминологично съчетание с ударение; граматични бележки (род и число); български еквивалент(и).

Заклучението обобщава основните теоретични положения и практическите резултати от анализа на руската и българската терминологична система на тежкото автомобилостроене.

Приложенията нагледно представят описаните речникови модели на терминологичната система на автомобилостроенето.

Съдържанието на монографията разкрива както способността на авторката да структурира и разработи сложно научно съчинение, така и много доброто познаване на научната литература в областта на терминологията. Илюстрира умело боравене със сложната и в определени случаи противоречива терминологична теория, обосновано аргументиране на възприетите и своите виждания, логично и последователно формулиране на обобщения и изводи.

Темата на монографичния труд е изключително актуална. Актуалността се определя от редица важни

фактори. Ще отбележим най-вече липсата на системно описание и лексикографски разработки за терминологичната подсистемата на автомобилостроенето в руския и българския език, за които има реална потребност. Темата се вписва и във всеобщата активизация на изследванията, посветени на различните терминологични подсистеми, породена от развитието на науката, техниката и съвременните технологии.

Проблематиката несъмнено се нуждае от разработка и монографията е първи опит в руско-българското терминознание за последователно системно описание и съпоставителен анализ на терминосистемата на автомобилостроенето. Смятам, че този опит е успешен и както показва това изследване резултатите имат теоретична приложимост в терминознанието и практическа – в преводаческата и лексикографската практика и в обучението на студенти.

Актуалността определя и значимостта на целите, които си поставя авторката в изследването – системно лингвистично описание на терминологичните единици и разработка на лексикографски модели за руско-български специализирани речници.

Достигането на целите и решаването на поставените задачи се осъществява чрез подходящи изследователски методи – описателен, съпоставителен и (частично) статистически.

Монографичното изследване продължава усилията на българските русисти в съпоставителното изучаване на езиците за специални цели и несъмнено внася определени нови моменти в областта на терминознанието и терминографията. Освен казаното дотук, ще добавя още няколко важни момента.

Съществени приноси съдържа втората глава „*Терминосистемата на тежкото автомобилостроене*“, която отразява спецификата на терминологията на

автомобилостроенето и определя нейното място в терминологичната система.

Изведени са четири основни тематични групи: „Видове товарни автомобили“, „Устройство и конструкция на товарни автомобили“, „Производство на товарни автомобили“, „Техническа експлоатация“, които формират ядрото на анализирана подсистема.

Термините са изследвани в съпоставителен план от гледище на формирането на лексикалния състав на терминологичната подсистема: авторката обособява три основни начина за образуване – морфологичен, синтактичен и семантичен.

Чрез статистичен анализ е определена тежестта на посочените начини на образуване в руския и българския език, което дава основание на авторката да направи извод за голямото сходство на процесите в двата езика и да обособи съществуващите различия.

Като се има предвид сложността на единиците, възникващи по синтактичен начин, напълно закономерно е вниманието на авторката към термините словосъчетания и опитът ѝ да запълни липсата на адекватен термин за комбинираните (терминологема).

На базата на принципите за формиране и функциониране на анализираната терминологична система, структурно-семантичните особености и спецификата на процеса на образуване на термини в двата езика е представено задълбочено лингвистично описание на термините, които назовават основните конструктивни елементи на товарния автомобил.

Приносни елементи се откриват и в разработения лексикографски аспект (глава 3). Описани са принципите на лексикографската обработка на терминологията на автомобилостроенето, предлагат се три модела, които са известни в лексикографската практика. Ценното в случая е,

че те дават основата за съставяне на двуезични речници и справочници, които много по-пълно ще обхванат състава на този терминологичен пласт и ще задоволят практическите нужди от такъв тип информация за преводаческата практика и специализираното обучение по руски език. Това впечатление се потвърждава и от образците на моделите в трите приложения към монографията.

Към всяко научно изследване могат да бъдат направени някакви критични забележки и препоръки. Ще си позволя да обърна внимание на две, според мен, неточности.

Струва ми се, че не е особено подходящо определянето на вторичната терминологизация като *терминологизация на термините*, тъй като общоупотребителната дума е получила функция на термин (т.е. думата вече е терминологизирана) и този термин получава вторично такава функция в същата или друга подсистема.

Терминът *терминологема* „терминологични словосъчетания от комбиниран тип, включващи два, три, четири и повече компонента ...“ най-малкото е спорен. Той не се вписва в моделите на съществуващите термини от този тип, тъй като: а) термините от типа на *мифологема*, *идеологема*, образувани с помощта на *-логема*, означават единичност от някаква съвкупност: мифологема '*составной элемент мифа*'; идеологема '*один из элементов идеологии как совокупности взглядов и представлений, из которых складывается самосознание народа*'; б) термините от типа на *морфема*, *лексема*, *семема*, образувани с помощта на *-ем(а)*, означават отвлечени обобщени понятия на единици на езиковия анализ в противовес на конкретната им проява: *морф*, *лекса*, *сема*.

Струва ми се, че при бъдещи изследвания Т. Терзиева би могла, ако сметне за необходимо, да вземе предвид горните аргументи. Бележките в никакъв случай не пречат на високата оценка на работата и нейното значение за

терминологичната теория, преводаческата практика и за специализирането обучение по руски език.

Общото впечатление от монографията на Татяна Терзиева е изключително положително. Работата е сериозен и самостоятелен труд, в който намираме както добра библиографска осведоменост, така и аналитично мислене, умение за анализ на езиковия материал, формулиране на изводи и обобщения, които звучат логично и убедително. Ще добавя още добрата четивност на работата, прецизирането на основните теоретични постановки и безспорната ѝ практическа насоченост.

Гочо Недев Гочев

Професор, доктор по филология
ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“
gochev_g@abv.bg